

ПОРІВНЯЛЬНІ ГІГРОМОРФІЧНІ СПЕКТРИ РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Е.О. Євтушенко¹, Д.Є. Григор'єва²

*1 - доцент кафедри ботаніки та екології;
кандидат біологічних наук, доцент*

*2 - магістрантка природничого факультету
ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»*

Вступ. Тривалий прямий та опосередкований вплив людини на рослинність призвів до її значної трансформації, яку виявляється у збідненні видового складу, спрощенні структури рослинних угруповань. Одним із негативних антропогенних впливів є поява у складі флори синантропних видів, які заміщують види природної флори [2].

Дніпропетровська область є одним з найбільш забруднених регіонів внаслідок значної концентрації підприємств гірничо-видобувної, металургійної галузей, робота яких створює значні площі антропогенно трансформованих ландшафтів на яких значного поширення набула синантропна рослинність.

Синантропну флору можна аналізувати за екоморфічними характеристиками, а саме спектрами гігроморф, які дозволяють встановити екологічні відмінності між природною та синантропною рослинністю, встановити певні тенденції їхнього розвитку та співіснування [1,5].

Мета роботи встановити особливості гігроморфічного складу синантропної флори Дніпропетровської області на основі аналізу побудованих спектрів гігроморф.

Об'єкт та методи дослідження. Об'єктом дослідження слугувала синантропна флора Дніпропетровської області, її еколого-таксономічний склад. Використовували метод таксономічного та екоморфічного аналізу, склали гігроморфічні спектри, що представляють собою співвідношення основних гігроморф у кількісному і відсотковому співвідношенні [1, 5].

Результати та їх обговорення. Синантропна флора Дніпропетровської області складається з 470 видів вищих рослин, які належать до 249 родів та 53 родин [4]. Найчисельнішими, за кількістю видів, є родини: *Asteraceae* (Аїстрові), *Brassicaceae* (Капустяні), *Poaceae* (Тонконогові), *Lamiaceae* (Губоцвіті), *Chenopodiaceae* (Лободові), *Caryophyllaceae* (Гвоздичні), *Boraginaceae* (Шорстколисті), *Apiaceae* (Селерові), *Scrophulariaceae* (Ранникові), *Fabaceae* (Бобові).

За відношенням до зволоження ґрунту синантропна флора Дніпропетровської області представлена з 6 основними гігоморфами - ксерофітами, ксеромезофітами, мезоксерофітами, мезофітами, мезогідрофітами і гігомезофітами.

Найчисельнішими серед гігоморф синантропної флори Дніпропетровської області є ксеромезофіти і мезоксерофіти, перехідні від ксерофітів до мезофітів гігоморфи. Їхня чисельність становить відповідно 168 видів (35,74%) – мезоксерофіти та 138 видів (29,36%) – ксеромезофіти. Наступну позицію займають мезофіти – 103 види, 21,91% від загальної чисельності видів синантропної флори Дніпропетровської області. Ксерофітів виявлено 51 вид, що становить 10,85% від загальної чисельності видів синантропної флори Дніпропетровської області. Найменша кількість перехідних від гідрофітів до мезофітів гігоморф: мезогідрофітів – 2 види (0,43 % від загальної чисельності видів) і гігомезофітів – 8 видів (1,70% від загальної чисельності видів).

Таким чином, перехідні від ксерофітів до мезофітів гігоморфи становлять основну частину спектру гігоморф синантропної флори Дніпропетровської області і складаються з 306 видів (65,10% від загальної чисельності видів).

Порівнюючи гігоморфічні спектри синантропної флори і флори агрофітоценозів можна зазначити певну подібність їхніх спектрів [3]. Так, перехідні від мезофітів до ксерофітів гігоморфи також займають значну частку гігоморфічного спектра флори агрофітоценозів – 102 види (72,34% від загальної чисельності видів).

Наступну позицію, як і в спектрі гігоморф синантропної флори, займають мезофіти – 31 вид (21,99%). Передостанні – ксерофіти 7 видів (4,96%) і останню позицію займають гігомезофіти 1 вид (0,71%).

У природній флорі Дніпропетровської області також переважають мезоксерофіти та ксеромезофіти особливо в родинях *Brassicaceae*, *Poaceae*, *Asteraceae*, *Caryophyllaceae*, а відносна кількість

(у %) інших гігоморф поступово зменшується як у бік ксерофітів, так і в напрямку мезофітів та ще більш вологолюбних видів.

Висновки. Флора Дніпропетровської області сформувалася за умови прямих та опосередкованих впливів промисловості, серед яких значне місце займають впливи гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу, кар'єри та інші промислові підприємства, які є джерелом забруднення та трансформації різноманітних компонентів екосистем, а саме рослинності.

У складі синантропної флори Дніпропетровської області присутні 6 основних гігоморф - ксерофіти, ксеромезофіти, мезоксерофіти, мезофіти, мезогігрофіти і гігромезофіти. Перехідні від ксерофітів до мезофітів гігоморфи становлять основну частину спектру гігоморф і складаються з 306 видів (65,10% від загальної чисельності видів).

Порівняльні гігоморфічні спектри природної, синантропної флори і флори агрофітоценозів, яка представлена синантропними видами, подібні за пануванням перехідних від ксерофітів до мезофітів гігоморф, рангом гігоморф за зменшенням чисельності видів.

Список використаної літератури

1. Бельгард А.Л. Лесная растительность юго-востока УССР [монографія] /Александр Люцианович Бельгард. – К: КГУ, 1950. – 263 с.
2. Бурда Р.И. Антропогенная трансформация флоры [монографія] / Раиса Ивановна Бурда. – Киев: Наукова думка, 1991. - 168 с.
3. Євтушенко Е.О. Екологічні особливості антропо трансформованих рослинних угруповань (на прикладі Криворізького залізорудного басейну): дис. канд. біол. наук: 03.00.16 «Екологія» / Едуард Олексійович Євтушенко. – Дніпропетровськ, 2007. – 221 с.
4. Тарасов В.В. Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Судинні рослини. Біолого-екологічна характеристика видів / Віктор Васильович Тарасов. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – 276 с.
5. Шанда В.І. Теоретичні аспекти складу рослинних угруповань / В.І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивациі земель. – Дніпропетровськ: ДГУ, 1998. – Вип. 2. – С. 56-59.